

AHMED-İ RIDVAN DİVANINA GÖRE ESKİ HARFLİ METİNLERDE VEZİN-İMLÂ İLİŞKİSİ

*Halil ÇELTİK**

ÖZET

Eski harfli metinlerin imlâsı devirlere ve nüshalara göre farklılık göstermektedir. Türk dilinin imlâ özelliklerinin ortaya konabilmesi için her devirde yetişen şair ve yazarların eserlerindeki imlânın tespit edilmesi gerekmektedir.

Bu incelemede, Ahmed-i Rıdvan Divanı'ndaki imlâ özellikleri üzerinde durulmuş; imlâ ile vezin arasındaki ilişkiye dikkat çekilmiştir. Özellikle divandaki bazı kelimelerin imlasında, aynı mısra da bile, büyük oranda vezinden kaynaklanan farklılıklar bulunduğu işaret edilmiş ve bunlar örneklendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İmlâ, vezin, divan şiiri, Ahmed-i Rıdvan Divanı, çeviri yazı.

THE RELATIONSHIP OF METER AND SPELLING IN TEXTS WRITTEN BY OLD LETTERS ACCORDING TO THE AHMED-I RIDVAN'S DIVAN

ABSTRACT

The spellings of articles with of letters differ according to their pages and periods. To display the features of Turkish poem, the spelling which poets and writers have used in different periods should be determined.

Here, the spelling features in the Divan of Ahmed-i Rıdvan have been studied and the relation between spelling and meter is drawn attention.

In this study, the changes in spelling which stem from meter have been pointed out and these changes have been exemplified. In addition, this question "how and to what does the changes in spelling reflect translation" is wanted to discuss.

* Dr., Gazi Üniversitesi.

Key Words: Spelling, meter, divan, poem, the divan of Ahmed-i Rıdvân, translated article.

GİRİŞ

Ahmed-i Rıdvân ve Divanı

İsmail Ünver'in yaptığı değerli araştırmalar sonucunda, şairin Ohri veya çevresinde doğduğu tespit edilmiştir. Tütünsüz veya Bîduhan Ahmed lakabıyla tanınmıştır. Anadolu ve Rumeli'nin bazı yerlerinde sancak beyliği yapmıştır. Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. 1528-1538 yılları arasında Edirne'de vefat etmiştir. Şairden söz eden kaynaklar, şairin çok sayıda şiiri bulunmasına rağmen bunların edebî değerinin olmadığını söyler. Hamse sahibi şairin mesnevîleri beğenilmektedir.

Divanıyla birlikte İskender-nâme, Leylâ vü Mecnûn, Hüsrev ü Şîrîn, Rıdvâniyye, Mahzenü'l-esrâr ve Heft-peyker isimli altı mesneviden oluşan bir hamsesi (aslında sitte olmalı) vardır. Şair, Leylâ vü Mecnûn, Hüsrev ü Şîrîn ve Mahzenü'l-esrâr'ı Nizâmî'den çevirmiş, kendisi de bazı ilâvelerde bulunmuştur. Hayatı mahlaslı bir şair ise, bu mesnevîlerden bazılarını kendisine ait göstermek istemiştir (Ünver 1979, 1982, 1989; Canım 1995, Tavukçu 2000, Yılmaz 2007).

Şairin divanının bilinen tek nüshası Türk Dil Kurumu Kütüphanesi B 32 numarada kayıtlıdır. 24x17; 14,5x10 cm. ebadındaki divan 370 varaktır; aradan bazı sayfalarla son bölüm eksiktir. Divan, filigransız kalın bir kâğıda çift sütun hâlinde, 11 satır olarak siyah mürekkeple ve ta'lik hatla yazılmıştır. Şiirlerin başlık yerleri boş bırakılmıştır. Sayfaların çoğu yaldızlı çerçeve içindedir. Mukavva ciltli eserin sırtıyla miklebi vişne renkli meşin kaplıdır. Yazmada istinsah tarihi ve müstensih ismi kayıtlı değildir (Ünver 1982: 257).

Ahmed-i Rıdvân Divanı'nda Vezin-İmlâ İlişkisi

Eski harfli metinlerin imlâsı, metnin yazıldığı devre göre bazı değişiklikler göstermektedir. Dilimizin ses ve şekil bilgisini aydınlatmak için hem şair ve yazarların hem de çeşitli dönemlerin dil

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

özelliklerinin etraflıca ortaya konması gereklidir. Burada bu tür çalışmalara katkıda bulunmak üzere, Ahmed-i Rıdvan Divanı'nda karşılaştığımız bazı imlâ hususiyetleri dile getirilecektir.

Burada ele alacağımız Ahmed-i Rıdvan Divanı'nın eski harfli metninin imlâsında, vezinden kaynaklanan bazı farklılıklar dikkat çekmektedir. Eserin müstensihî ve istinsah tarihi bilinmediğinden, bu tasarrufların şaire mi yoksa müstensihîye mi ait olduğu hakkında kesin bir şey söylenemez. Ancak müstensihînin asıl görevi eserin bir kopyasını oluşturmaktır. Dolayısıyla onun, metne çok fazla müdahale edeceğini, hele vezni göstermek amacıyla imlâda değişiklik yapacağını düşünmek zordur.

Ahmed-i Rıdvan Divanı'nda karşılaşılan en dikkat çekici imlâ değişimleri, kelimelerin vezne uydurulmak için aslı şekillerinin değiştirilip kısa hecelerın uzun yazılması veya ayrı kelimelerin birleştirilmesi yönündedir.

Burada vezin-ımlâ ilişkisi iki boyutta ele alınmıştır. Birincisi bugün çeviri yazıda karşımıza çıkan uygulama veya problemler, ikincisi ise eski harfli metinlerin imlâsında vezinden kaynaklanan değişimleridir.

Yeni Harflerde Vezne Göre İmlâ

Dilimize Arapça ve Farsça'dan geçen kelimeler, eski harflerle orijinalinde olduğu gibi yazılmaktadır. Ancak bu kelimeler şiirde kullanıldığında vezne göre okunuşlarında değişiklikler meydana gelmektedir. Aşağıdaki gazelde, "çesm: (göz)" kelimesi vezne göre "çesim" şeklinde okunmaktadır.

Eski harfli metinlerde bu ikili okunuşa uygun bir yazım görünmemektedir. Bu kelime nasıl okunursa/ okunması gerekirse gereksin, eski harflerle imlâsı aynıdır. Böyle vezne göre aynı şiir içinde iki şekilde okunabilen kelimeler, yeni harflere aktarılırken vezne uygun biçimde yazılmakta ve vezne göre bir imlâ değişikliği meydana gelmektedir:

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/6 Fall 2008

_. _ _ / _ . _ _ / _ . _

Gönüle virdi safâ-manzar **çeşim**

Oldı çün ol iki meh-zîver **çeşim**

Oldı on dört gicesinde mâhtâb

Ana bakdı kaldı dâyim her **çeşim**

Sâki-i gülgûn elinden sâgarı

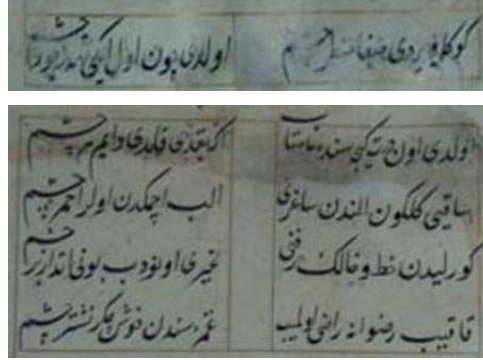
Alup içmekden olur ahmer **çeşim**

Göreliden hatt u hâlün harfini

Gayr'unudup bunı itd'ezber **çeşim**

Kakıyup Rıdvân'a râzî olmayup

Gamzesinden hoş çeker neşter **çeşim**

Aynı beyitte yan yana yer alan "*şarkıyla garbıyla*" kelimelerinin ekleri de vezin gereği farklı biçimde seslendirilmektedir. İlk kelime vezne uydurulmak için "*şarkıyla*", ikinci kelime ise vezne uydurmak için "*garbile*" şeklinde seslendirilmiştir. Metin eski harflerle yazılırken şark sözcüğüne "y" eklenmiş, garb sözcüğüne ise "y" eklenmemiştir. Bu imlâ ile kelimelerin vezne uygun biçimde nasıl okunması

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

gerektiğine işaret edilmiştir. Her iki kelimenin yan yana yazımında hem eski hem de yeni imlâsında vezne göre bir tutarsızlık oluşmuştur:

__ . / _ . . . / . _ _ . / _ . _

Geşt eyledüm bu âlemi **şarkıyla garbile**

Görmedi bir senün bigi ayyârı gözlerüm

Dolayısıyla metinler yeni yazıya aktarılırken farklı imlâların korunması gerekip gerekmediği noktasında kimi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Acaba manzum metinler standart bir biçimde yazılıp vezne uygun okunmaları okuyucuya mı bırakılmalıdır?

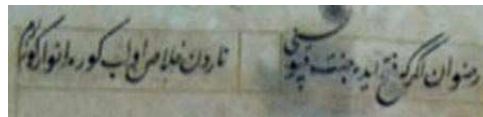
Nitekim kelimeler orijinalleri gibi yazılıp vezin dikkate alınmazsa mısralar vezne uymayacaktır. Mısraların imlâsı vezne uydurulduğunda ise, arka arkaya gelen kelime ve eklerin seslendirilmesi birbirinden farklı olacak, sonuçta bu noktada da kulağı tırmalayan, âhengi bozan bir durum ortaya çıkacaktır.

Aynı anlamda kullanılan ve orijinallerinde "âteş, nâr" biçiminde uzun ünlüyle söylenen bazı kelimeler bugün Türkçeleşmiş ve kısa ünlüyle söylenir olmuştur. Böyle kelimeler konuşma dilinde kısa söylense de Divan şiirinde uzun ünlüyle yazılıp okunmakta ve mısraların vezni de buna göre tespit edilmektedir. Ancak bazı örneklerde kelimenin orijinalindeki gibi uzun yazılmakla birlikte kısa okunmasını gerektirmektedir. Şu örnekteki "nâr" kelimesi bir buçuk ses (med) olduğu hâlde, vezin nedeniyle zihaf yapılarak "nar" şeklinde okunmaktadır:

__ . / _ . . . / . _ _ . / _ . _

Rıdvân eger ki feth ide cennet kapusını

Nârdan halâs olup göre envârı gözlerüm

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

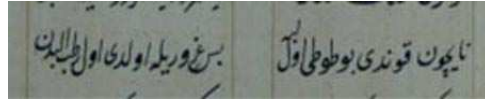
Eski harflerle yazımında uzun uzun hecelerin harfle gösterildiği kelimeleri yeni harflere aktarırken iki durum ortaya çıkmaktadır. Kelime orijinalindeki gibi uzun ünlüler gösterilerek yazılırsa vezne uymamakta; yukarıdaki örnekte olduğu gibi kısa yazılırsa, nâr (ateş) ile nar (meyve) birbirine karışmaktadır. Belki de böyle durumlarda kelimelerdeki uzun ünlüleri yazıda göstererek çevirmek ve daha sonra altını çizerek bunların vezne göre kısa okunması gerektiğine işaret etmek uygun olacaktır. Böyle bir uygulama ise metnin yazımını ve okunmasını zorlaştıracaktır.

Kimi zaman da yukarıdakinin tersi bir durum söz konusu olabilmektedir. Mesela aşağıdaki beyitte geçen Türkçe kelime, imlâsından dolayı Farsça imiş gibi algılanmaktadır. Aslında kısa olan "ne için"ün vezin gereği "nây için/ nây çün" veya ulama yapılmadan "ney için" şeklinde okunmasını gerektiren bir imlâ ile bir çalgıyı da çağrıştıracak şekilde yazılması dikkat çekmektedir:

.. _ _ / _ . _ _ / _ . _

Ney için/nây için kondı bu tûfî ol lebe

Bes gurûriyl'oldı ol ratbü'l-beden

Ünlü/Hece Birleşmesi veya Birleşik Yazımlar

Ahmed-i Rıdvân Divan'ında dikkat çeken ve hem eski harfli metinlerin imlâsında hem de yeni harflere aktarmada görülen bir başka imlâ özelliği de, düzenli olmamakla birlikte, ünlü birleşmesidir. Daha çok kalıplaşmış biçimde her eserde görülebilen "n'olur, k'ol, n'idem" gibi söz gruplarının yanı sıra yine ünlüyle biten kelimedenden sonra ünlüyle başlayan bir kelime geldiğinde, eğer vezin gereği bu iki hecenin birleşmesi gerekiyorsa, ilk hecedeki ünlünün yazılmadığı başka kelime örnekleri de görülmektedir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

Mesela "gâlibâ oldu" söz grubu, vezin gereği "gâlib'oldu" biçiminde okunmalıdır. Eski harfli imlâsı da buna göre yapılmıştır. Yine bu beyitte, oldu sözcüğünün son hecesindeki, yazımı kalıplaşmış -di eki, y'siz yazılmıştır; çünkü vezne uyması için kısa okunması gerekmektedir. Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi çok düzenli olmamakla birlikte, Ahmed-i Rıdvân Divanı'nda benzeri tasarruflara rastlanmaktadır:

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _

Şehâ bu kaddünün vâsfinda Rıdvân

Sözün uzatdı gâlib'oldı meftûn

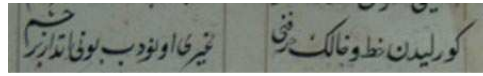

Şu beytin ikinci mısraının vezne uyması içinse iki defa hece birleştirmek gerekmektedir. Ancak divanın yazmasında "gayrı unudup" kelime grubunda "y" yazılmış, "itdi ezber" derken "itdi"nin "y"si yazılmadan hecenin birleştirilmesi gerektiğine işaret edilmiştir. Görüldüğü gibi arka arkaya gelen iki benzer durumdan biri vezne göre yazılmış diğeri yazılmamıştır. Dolayısıyla bu şekildeki imlâ özelliğinde bir tutarlılık olmadığı görülmektedir:

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

Göreliden hatt u hâlün harfini

Gayr'unudup bunu itd'ezber çeşim

İkili Yazımlar

Aynı metin içerisinde bir kelimenin iki farklı imlâ ile yazıldığı da gözlenmektedir. Meselâ bunlardan "gibi" kelimesi bir beyitte "*gibi*" şeklinde yazılırken başka bir beyitte "*bigi*" şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Metinlerde bu tür kelimelerin yazımı birleştirilince metnin imlâsı değişmektedir. Metnin imlâsına sadık kalındığında ise,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic

Volume 3/6 Fall 2008

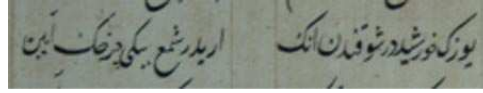
aynı metinde iki farklı imlâ oluşmakta ve bir tutarsızlık meydana gelmektedir.

Metnin imlâ özellikleri tanıtılırken bu gibi örneklere değinildikten sonra hangi imlâ daha fazla kullanılmışsa onu mu tercih etmeli; yoksa metnin dil özelliklerine müdahale olacağı düşünülerek nasıl yazılmışsa öyle mi çevrilmelidir? Veya bir şekil tercih edilip her defasında “kelimenin metindeki şekli şöyledir” diye dipnot mu konmalıdır? Ayrıca böyle bir dipnot sistemi metnin hacmini arttırmaktan başka bir işe yarayacak mıdır? Metinde geçtiği gibi yazmakta fayda vardır.

· _ _ _ / · _ _ _ / · _ _

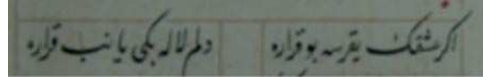
Yüzün hurşiddür şevkinden anun

Eridür şem‘ **bigi** çarhun ayın

Eger aşkun yakarsa bu karâra

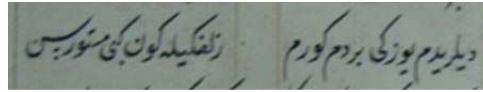
Dilüm lâle **bigi** yanup karara

· _ _ _ / · _ _ _ / · _ _

Dileridüm yüzünü bir dem görem

Zülfünile gün **gibi** mestûrsın

Burada dikkat çeken başka bir imlâ özelliği de söz konusu kelimelerin ilk hecesindeki ünlünün vezin göz önüne alınarak yazıda “y” ile gösterilip gösterilmemesidir. Nitekim örneklerde eğer bu ünlü vezin gereği uzun okunacaksa "y" ile, kısa ise "y"siz yazılmıştır.

Turkish Studies

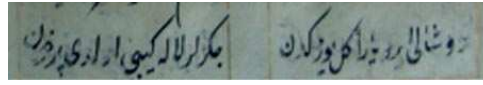
*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

Yukarıdaki beyitlerde kısa okunması gereken yerlerde “y”siz yazıldığı görülen kelime, ünlünün uzun okunması gereken aşağıdaki örneklerde de "y"li yazılmıştır.

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _

Düşeli ayru yârâ gül yüzinden

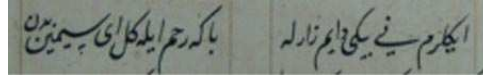
Cigerler lâle **gibi** oldu pür hûn

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

İnlerem ney **bigi** dâyim zâr ile

Bana rahm eyle gel iy sîmîn-beden

Türkçe kelimelerde uzun ünlü bulunmaz; ancak, yukarıdaki son iki örnekte görüldüğü gibi Türkçe kısa hecelerin uzun yazılması da ayrı bir imlâ özelliğidir. Ahmed-i Rıdvan Divanı'nda böyle kısa heceli Türkçe kelimelerin, eğer vezin gereği imâle yapılarak uzun (medli) okunması gerekiyorsa, uzun ünlüyle yazıldığı çok sayıda örnek bulunmaktadır.

Mesela şu beyitteki "esirgemez" sözü, vezin gereği "esirgâmez" diye keften sonra elif eklenerek uzun okunacak biçimde yazılmıştır:

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _

Eger insâf virmezse celilüm

Esir**g**emez beni bir dem halilüm

Turkish Studies

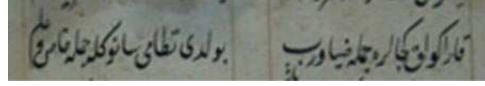
*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/6 Fall 2008

__ . / _ . _ . / . _ . _ . / _ . _

Karanuluk gicelere cümle ziyâ virüp

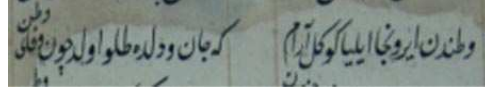
Buldı nizâmı senünile cümle hâs u âm

. _ . _ / . . _ _ / . _ . _ / . . _

Vatandan ayru nice eyleye gönül ârâm

Ki cân u dilde tolu oldı çün vefâ-yı vatan

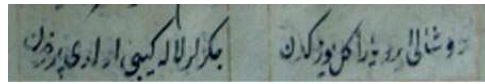

Ayrıca aynı şiirde iki defa geçen “düşeli” kelimesinin (ya sözcük ya kelime tercih edilmeli) birincisinde "şe" hecesindeki ünlü uzun okunduğu için elifle (uzun) yazılmıştır. Oysa kelimenin kalıplaşmış imlâsında "ş"den sonra elif yazılmaz. Bu ünlünün kısa okunduğu ikinci kelime ise aslına uygun yazılmıştır.

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _

Düşeli ayru yârâ gül yüzünden

Cigerler lâle gibi oldı pür-hûn

Lebünden düşeli ayru nigârâ

Akar bu gözlerümden Nîl ü Ceyhûn

İmlâsı klişeleşmiş bazı Türkçe kelimelerin vezin gereği farklı şekillerde yazıldığı örneklerden birisi de "kara" kelimesidir. Mesela kelimenin son hecesindeki ünlü vezne göre uzun okutuluyorsa "güzel he" yerine elifle yazılmıştır:

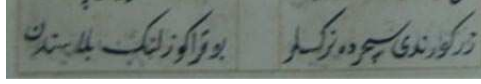
Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

_. . _ _ / . . . _ / . . _

Zer göründi seherde nergisler

Bu **kara** gözlünün belâsından

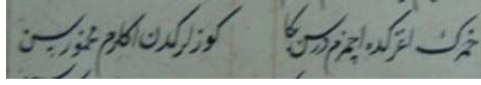

Yine vezin gereği uzun (kapalı) veya kısa (açık) okunması durumuna göre "bana" ve "sana" kelimelerinin ilk hecesindeki ünlünün "el"le ya da elfsiz; son hecesindeki ünlünün ise "elif"le veya "güzel he" ile farklı biçimlerde yazıldığı görülmektedir:

_. . _ _ / . . _ _ / . . _

Hamrûn ağızund'ıçmezem dirsın **bana**

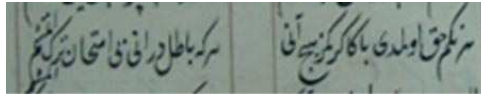
Gözleründen anlaram mahmûrsın

_. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

Her ne kim hakk olmadı **bana** gerekmez hiç anı

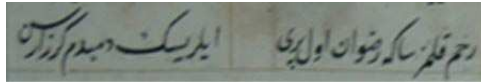
Her ki bătıldur anı bî-ımtihân terk itmişem

_. . _ _ / . . _ _ / . . _

Rahm kılmaz **sana** Rıdvân ol perî

Eylerisen dem-be-dem ger zâr sen

Metinlerde Farsça'dan dilimize geçen "bostan", "destan" gibi aslı şekilleri "bûstân", "dâstân" olan kimi Farsça kelimelerin imlasında

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/6 Fall 2008

Türkçe kelimelerdekini tam aksi bir durumun söz konusu olduğu da görülmektedir. Nitekim Ahmed-i Rıdvân Divanı'nda da eğer bu kelimelerin ilk hecesi "bûs", "dâs" şeklinde med hece olarak okutulmuyorsa yazıda "vav" ve "elif" kullanılmamıştır. Çalışmamızda bu özellikteki hecelerin, eski harfli imlaya uyularak uzun ünlüler gösterilmeden "bostân, destân" şeklinde yazılması tercih edilmiştir:

.. _ _ / .. _ _ / .. _ _ / .. _ _

Dilberün şevkiyle azm-i gülistân idelüm

Yâr seyr eyleyicek yirleri **bostân** idelüm

Güllerün güldüğünü âşıkun ağladığını

Bülbül ile bir olup âleme **destân** idelüm

Terkiplerin Yazımı

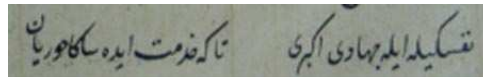
Eski harfli metinlerde Farsça terkiplerin yazımında bazen tutarsızlık veya karışıklık görülür. Bazen Farsça terkiple akuzatif eki birbirine karıştırılır. Ahmed-i Rıdvân Divanı'nda Farsça terkiplerin yazımında bir tutarlılık bulunmakla birlikte akuzatif ekiyle karışması mümkün bir imlâ özelliği de karşımıza çıkar.

Divanda Farsça terkiplerdeki tamlama "-i"si eğer vezin gereği uzun okunacaksa "y" ile kısa okunacaksa "y"siz yazılmıştır. Meselâ aşağıdaki örneklerde bunlar uzun okutulduğu için "y" ile yazılmıştır.

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _

Nefsünile eyle cihâd-**ı** ekberi

Tâ ki hizmet ide sana hûriyân

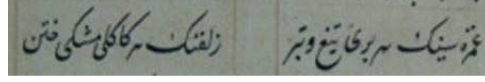
...

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

Gamzesinün her biri tîğ u teber

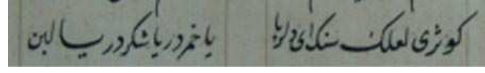
Zülfinün her kâküli müşk-i Hoten

...

Kevser-i la'lün senün iy dil-rübâ

Ya hamırdur ya şekerdür ya leben

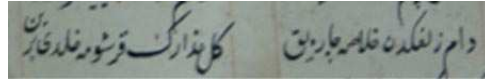

Şu örneklerdeki tamlama "-i"si "dâm-ı zülf"te kısa, "huld-ı berîn"de uzun okunmalıdır. Kelimelerin eski harfli imlâsında da vezne uygun biçimde birincide tamlama "-i"si "y" ile yazılmamış, ikincisinde ise yazılmıştır:

.. _ _ / .. _ _ / .. _ _

Dâ**m**-ı zülfünden halâsa çâre yok

Gül-izârün karşıma huld-ı berîn (262/494)

SONUÇ

Eski harfli metinlerde vezin-implâ ilişkisi üzerinde durduğumuz bu yazıda Ahmed-i Rıdvan Divanı'ndan hareketle vezne göre implânın değişebildiğini söylemek mümkün görünmektedir.

Metinde aslî şekillerindeki yazımları vezne uymayan kimi kelimeler vezne uyacak biçimde değiştirilmişlerdir. Bu esnada vezin gereği uzun okunması gereken kısa ünlüler harfle gösterilmiş, kısa okunması gereken uzun ünlüler içinse tam tersi bir yazım şekli benimsenmiştir. Yine vezne uydurmak için ayrı kelimeler bitişik yazılmıştır. Benzeri birçok metindeki yazım farklılıklarının sebebi de aruz veznine göre bir implânın tercih edilmesinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla böyle metinlerde vezne dikkat edilmeli, söz konusu

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

kelimelerin yanlış yazıldığı sanılmamalıdır. Çeviri yazıda hece düşmesi veya hece birleşmeleri gösterilmeli, ancak Türkçe kelimelerin eski metinlerdeki gibi aruz imlâsına uygun biçimde uzun ünlülerle yazılması yoluna gidilmemelidir.

KAYNAKÇA

- CANIM, Rıdvan (1995): *Edirne Şairleri*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- TAVUKÇU, O. Kemal (2000): *Ahmed Rıdvan, Hüsrev ü Şirin, İnceleme-Metin*, Atatürk Ü. SBE, Doktora Tezi, Erzurum.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1994): *Eski Türkiye Türkçesi*, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- ÜNVER, İsmail (1979): "Ahmed-i Rıdvan'ın İskender-nâme'sindeki Osmanlı Tarihi (Nusret-nâme-i Osman) Bölümü", *Türkoloji Dergisi*, C. VIII, Sayı 1.
- ÜNVER, İsmail (1982): *Ahmed-i Rıdvan Hayatı Eserleri ve Edebî Şahsiyeti*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Doçentlik Tezi, Ankara.
- ÜNVER, İsmail (1989): "Ahmed-i Rıdvan" *Bellekten*, C. I, Sayı 196.
- ÜNVER, İsmail (1993): "Çeviri Yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Türkoloji Dergisi*, Cilt XI, Sayı 1.
- YILMAZ, Nebi (2007): *Ahmed-i Rıdvan Rıdvaniyye (Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, Ankara.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*